

College bij de opening van het 65e collegejaar van het
Baptisten Seminarium te Amsterdam op 2 september 2022

Onze dooppraktijk in het licht van onze verbondenheid met andere kerken

door dr. Teun van der Leer

Inleiding

De aanleiding voor dit college en voor deze studiedag was mijn onderzoek naar de Believers Church Conferences 1967-2017 waarop ik vorig jaar aan de VU promoveerde onder de titel: 'Looking in the other direction'. Die titel is een citaat van Karl Barth die zich bij de oprichting van de Wereldraad van Kerken in 1948 in Amsterdam afvroeg of het geen tijd werd minder naar de volks- en de staatskerken te kijken en meer in de richting van het congregationalisme.¹ Ik heb de BCC gebruikt om te onderzoeken wat typerend is voor deze traditie (die overwegend bestaat uit mennonieten en baptisten) en hoe zij zich verhouden tot andere kerken. Vanaf het begin valt op de combinatie van groot zelfvertrouwen in het eigen verhaal en de eigen manier van kerk-zijn, en grote oecumenische openheid (we mogen dit niet voor onszelf houden & we willen en moeten leren van anderen).

Die hele ontwikkeling door die 50 jaar van 1967-2017 beschrijf ik uitvoerig en aan het slot probeer ik concreet te maken wat dit nu in de praktijk voor ons soort kerken in hun verhouding tot andere kerken kan opleveren en dat doe ik door te kijken naar de doop. Drie redenen: In de eerste plaats omdat het om een concrete praktijk gaat die voor onze identiteit van groot belang was en is en die tegelijk nog altijd een struikelblok is in onze relaties met andere kerken. In de tweede plaats omdat de doop een belichaming is van het Evangelie en aan alle aspecten van kerk-zijn raakt, en in de derde plaats, en dat is vooral leuk om hier te vertellen, omdat ik er tijdens mijn onderzoek achter kwam, nota bene in een archief ergens in de V.S., dat het hele verhaal van de BCC waarvan ik dacht dat het een puur Amerikaanse aangelegenheid was, begon met een idee van de toenmalige rector van het Doopsgezind Seminarium, Johannes Oosterbaan, en de toenmalige rector van het BS, Jannes Reiling, om hier in Amsterdam in 1964 een wat zij noemden internationale 'Baptizer conference' te houden, die beoogde de eigen positie te verhelderden met het doel die in te brengen in het oecumenische debat. Om allerlei redenen waar ik nu niet op in kan gaan (lees mijn proefschrift voor de details) is die niet doorgegaan, maar hij werd wel de aanzet voor de reeks. Op een bepaalde manier maak ik de cirkel zo ook een beetje rond voor mijn gevoel, al gebeurt dat concreet pas in wrs 2025.

Ik doe drie dingen: onze dooppraktijk, onze relatie met andere kerken, bouwstenen voor een brug over het water dat scheiding brengt. Een aanzet voor een dieper en m.i. noodzakelijk en nodig gesprek.

Ik begin met twee verhalen die de thematiek van vanavond meteen op scherp zetten en direct helder de dilemma's schetsen waar we als gelovigen uit diverse kerken mee te maken hebben. Tevens laten ze iets zien van de humor van God,

¹ 'It is obvious that the last remnants of sovereign authority in the idea of a corpus christianum are disappearing; this suggests that we should now look in this other (Congregationalist) direction.' Karl Barth, "The Church – the Living Congregation of the Living Lord Jesus Christ," in WCC, *Man's Disorder and God's Design*. The Amsterdam Assembly Series. A One-Volume Edition of Four Books (New York: Harper & Brothers, 1948), 76.

Het eerste verhaal speelde zich af in de jaren tachtig van de vorige eeuw in de kerk van Zuid-India, een verenigde protestantse kerk van anglicanen, methodisten, presbyterianen en congregationalisten, verenigd in 1947. In landen als India, waar de kerken minieme minderheden zijn, vindt men elkaar wat sneller dan hier in het Westen. Bij de soortgelijke Kerk van Noord-India zijn zelfs de baptisten aangesloten. In de kerk van Zuid-India wordt gewoonlijk gedoopt door besprenkeling, maar volwassenen kunnen, indien zij daarom vragen, ook ondergedompeld worden. Toen de toenmalige bisschop van deze kerk, Victor Premasager, een van zijn gemeenten bezocht, werd hem gevraagd enkele leden van een gezin te dopen door onderdompeling. Hij was bereid dat te doen, tot hij hoorde dat in die streek de mensen ervan overtuigd waren dat mensen die tot een hogere kaste behoorden, ondergedompeld moesten worden en mensen van een lagere kaste besprenkeld. Onmiddellijk stelde hij voor om deze mensen door besprenkeling te dopen, om daarmee de betekenis van de doop zoals die in Galaten 3 naar voren komt te onderstrepen: de doop lijft ons in in Christus en in Hem is geen man of vrouw, slaaf of vrije, Jood of Griek. Het doopwater wast die verschillen juist weg. En de mensen uit deze hogere kaste stemden ermee in.²

Waar dit verhaal voor baptisten al een beetje teleurstelling bevat (onderdompeling vinden we toch het mooist), al zullen we er om theologische redenen wel mee in kunnen stemmen, het tweede verhaal brengt ons echt in verlegenheid. Het speelt ook in diezelfde jaren tachtig, maar dan in Roemenië. Het is de tijd van het IJzeren Gordijn en westerse gelovigen die Bijbels en andere benodigdheden smokkelen naar hun broeders en zusters in Oost-Europa. Het gaat over een baptist die zich voorbereidde op zo'n reis en allerlei benodigdheden verzamelde: levensmiddelen, kleding en lectuur. Van verschillende kanten werd hem tevens aangegeven dat er nogal benzineschaarste in Roemenië was. Maar ja, de auto zat al vol, en om nou zomaar extra benzine mee te nemen vond hij toch te gortig. Maar onderweg had hij steeds sterker het gevoel dat hij ook benzine mee moest nemen en dus stopte hij bij een tankstation en vervolgde zijn weg met 20 liter extra benzine in z'n bagage en een weldadige vrede in zijn hart. Toen hij z'n bestemming had bereikt werd hij hartelijk door een predikant ontvangen en na een maaltijd liepen ze samen naar de auto om die uit te pakken. Toen deze predikant de jerrycan zag staan bleef hij als aan de grond genageld staan en vroeg geëmotioneerd: 'Je wilt me toch niet vertellen dat je benzine voor me hebt meegebracht?' Toen de baptist verlegen knikte, nodigde de predikant hem uit ter plekke neer te knielen en samen de Heer te danken voor deze gebedsverhoring, want hij had al twee weken dagelijks gebeden om de 20 liter benzine die hij nodig had om in een naburig dorp een baby'tje te dopen...³

Hoe verhoudt je je als overtuigde geloofsdoper tot zo'n verhaal? Breder: hoe verhoudt je je als baptistengemeenschap tot zusterkerken die met volle overtuiging de kinderdoop praktiseren? Wat betekent onze dooppraktijk voor onze verbondenheid met andere kerken?

Onze dooppraktijk

Over onze dooppraktijk kan ik relatief kort zijn, die kennen we. Wij dopen in onze gemeenten op geloof door onderdompeling. Een dooppraktijk die naar onze

² Uit: *Vandaar*, februari 1986.

³ Uit: *Reveil*, februari 1986.

overtuiging het beste aansluit bij de boodschap van het NT. Deze doop voltrekken we ook, op verzoek, bij mensen die als kind gedoopt zijn, door anderen ook wel 'overdoop' genoemd, een term die wij verwierpen en verwerpen, al is het tegenwoordig om andere redenen dan vroeger. Ooit was het vooral om nadrukkelijk een streep *door* de kinderdoop te zetten, want 'dat is geen doop'. Tegenwoordig is het meer om een streep *onder* de kinderdoop te zetten: de dopeling onderstreept nu voor eigen rekening de kinderdoop die hij of zij eerder ontving.⁴ In mijn proefschrift spreek ik m.b.t. de kinderdoop van een onvoltooide doop, een term die de rooms-katholieke theoloog Hans Küng al in 1974 gebruikte. De (kinder)doop, schrijft hij, is op geloof gericht, wacht op geloof. 'Gods ja tot de mens eist het ja van de mens tot God. Als het geloof zich de zin van de doop niet eigen maakt, blijft de kinderdoop vruchteloos. Alleen als de gelovige de zin van de doop grijpt, bereikt de kinderdoop haar doel.' En daarom, zo vervolgt hij, is de kinderdoop 'een gebrekkige modus van doop: een niet afgesloten, onvoltooide doop die vraagt naar een afsluiting, een voltooiing in het actuele geloven en belijden van de dopeling zelf.'⁵ Daarmee wijst hij de kinderdoop niet af, even voor de duidelijkheid (en voordat je je te snel rijk rekent), maar breekt hij een lans voor het ernstig nemen van een noodzakelijk vervolg, iets wat in alle kinderdoop tradities een rol speelt: in de rooms-katholieke en oosters-orthodoxe traditie het vormsel, de Lutherse traditie de *confirmation*, de reformatorische traditie de geloofsbelijdenis. Wat hier in de tijd gescheiden is, wordt in de geloofsdoop bijeen gehouden. Zoals trouwens het bekende oecumenische BEM-rapport over doop, eucharistie en ambt uit 1982, volmondig erkent, als het zegt in sectie 8: 'De doop is zowel gave Gods als ons menselijk antwoord op deze gave. ... Alle kerken erkennen dat geloof nodig is voor het ontvangen van het heil dat in de doop vervat en aangezegd is. Persoonlijke overgave is nodig om een verantwoordelijk lid van het lichaam van Christus te zijn.'⁶ Voor ons een reden om aan de geloofsdoop te blijven vasthouden en deze vrijmoedig te blijven praktiseren.

Onze relatie met andere kerken

Maar wat betekent deze dooppraktijk in het licht van onze relatie met andere kerken? Anders gezegd: in het licht van de katholiciteit? Ook wij belijden met Nicea één heilige, algemene (katholieke) en apostolische kerk.⁷ Wij erkennen andere kerken, ook kinderdopende kerken, als kerken van Jezus Christus en hun leden als kinderen van God. 'Al wie belijdt dat Jezus zijn of haar Verlosser en Heer is en in vrede leeft

⁴ Dit verschil vond ik het eerst verwoord bij Evert W. van derPoll, *Dopen en laten dopen: Een bijbelse opdracht in de praktijk* (Hoornaar: Gideon, 1995), 146.

⁵ Hans Küng, "Het vormsel als voltooiing van de doop," in *Leven uit de Geest*, ed. Jos Lescauwat (Hilversum: Gooi en Sticht, 1974), 122, 123. Al in 1967 had hij geschreven dat de doop op zich niet baat, want: 'Doop en metanoia, doop en geloof horen bij elkaar.' (Hans Küng, *De kerk* (Hilversum: Paul Brand, 1967), 240.

⁶ *Doop, Eucharistie en Ambt*. Verklaring van de Commissie voor Geloof en Kerkorde van de Wereldraad van Kerken (BEM-rapport), Lima, Peru, januari 1982. <https://www.oecumene.nl/>, geraadpleegd 25 augustus 2022, https://www.oecumene.nl/files/Documenten/BEM_rapport_1982.pdf?ml=0&iframe=0. In sectie 11 zegt het rapport tevens dat 'hoewel de mogelijkheid dat ook de kinderdoop in de apostolische tijd voorkwam niet uitgesloten kan worden, is dopen op grond van persoonlijke belijdenis het best betuigde patroon in de nieuwtestamentische geschriften.'

⁷ Ik heb al vaker betoogt de baptisten wat dat betreft niet sektarisch zijn en ook nooit zijn geweest. Al in de *The Orthodox Creed* van de *General Baptists* in 1678 werden in artikel 38 de volledige teksten van resp. de Apostolische Geloofsbelijdenis en de belijdenissen van Nicea en van Athanasius opgenomen, want 'they ought throughly to be received, and believed.' (William L. Lumpkin, *Baptist Confessions of Faith* [Valley Forge: Judson Press, 1969], 326). En tijdens de oprichting van de Baptist World Alliance in 1905 laat de eerste voorzitter Alexander McLaren in de eerste bijeenkomst alle aanwezigen staande het Apostolicum uitspreken, 'to put aside any doubt that Baptists stood in the tradition of the historic orthodox Christian faith and of the "Holy Catholic Church".' (Richard V. Pierard [ed.], *Baptists together in Christ 1905-2005* [Fall Church: BWA, 2005], 24).

met de geloofsgemeenschap waartoe hij of zij behoort, is welkom aan het avondmaal.' Zo ongeveer klinkt het elke eerste zondag van de maand in vele van onze gemeenten. Dan zitten we als broeders en zusters aan één Tafel, de Tafel van de Heer, en zijn we met elkaar verbonden in Hem. Tegelijk kunnen veel gelovigen, die soms maand in maand uit met ons aan Tafel gaan en meeleven met en meedoen in de gemeente, geen lid van de gemeente worden zolang zij niet op hun geloof gedoopt zijn. Zelfs niet als zij hun kinderdoop hebben voltooid met hun geloofsbelijdenis. En dat wringt. Wij erkennen wel de kinderdopende kerk als zusterkerk, maar niet de daar bediende doop. Waarom doen we dat niet?

Er is in de twintigste eeuw forse vooruitgang geboekt als het gaat om wederzijdse dooperkenning, die breed geaccepteerd is zolang aan deze drie voorwaarden is voldaan: Nog in 1964 werd prinses Irene, die binnen de RK-kerk wilde trouwen, herdoopt (zoals dat toen genoemd werd) door kardinaal Alfrink. Later erkende Alfrink dat dit onnodig was geweest en kwam er in 1967 'een verklaring betreffende wederzijdse erkenning van de doop' van de RK- en de NH-kerk. De drie punten die daarin genoemd worden, worden steeds breder algemeen erkend als voorwaarden voor wederzijdse dooperkenning en het afzien van opnieuw dopen. Die punten zijn:

- 1) Er wordt gedoopt met water (door onderdompeling, begieting of besprenging)
- 2) Er wordt gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Geest, waarmee het geloof in de Triniteit beleden wordt
- 3) De doop geschiedt (zoveel mogelijk) in het midden van de gemeente⁸

Als baptisten doen we met deze dooperkenning – die breed gedragen wordt – niet mee. Dat heeft alles te maken met het feit dat wij een vierde element noodzakelijk achten voor een volledige, een voltooide doop: het geloofsantwoord van de dopeling. Daarmee zijn en blijven wij een beetje de 'spelbreker' in de oecumenische doopdiscussie. Niet omdat we vervelend willen doen, maar omdat er echt iets op het spel staat, namelijk de doop als *ontmoetings*gebeuren, een ontmoeting tussen God en de dopeling, die hier *beiden* actief bij betrokken zijn.⁹ Daarom kan de kinderdoop o.i. het volle gewicht van de NT-sche doop niet dragen en kunnen wij de kinderdoop niet als volwaardige doop erkennen.¹⁰

Zijn er desondanks bouwstenen te vinden om een brug over het (doop)water dat scheiding brengt te bouwen? In mijn onderzoek heb ik er drie gevonden en stuk voor stuk zijn ze afkomstig uit de ecclesiology. Dat is natuurlijk geen verrassing, want onze doopleer is een afgeleide van onze kerkleer. Historisch is het steeds zo gegaan

⁸ Zie bv. "Verklaring betreffende wederzijdse erkenning van de doop", verschenen in 1967 na gesprekken tussen de Rooms-Katholieke Kerk en de Nederlandse Hervormde Kerk na de 'herdoop' van prinses Irene in 1964, <https://protestantsekerk.nl>, geraadpleegd 29 augustus 2022, <file:///C:/Users/31633/Downloads/Gemeenschappelijke-Verklaring-PKN-met%20RKK-wederzijdse-dooperkenning.pdf>. En recenter: Projectgroep Doop(v)erkenning Raad van Kerken, "De Doop", Oecumenische bezinning 42 (Amersfoort: Raad van Kerken, 2012), 10, waar dezelfde drie voorwaarden genoemd worden die in dit geschrift onderschreven werden door negen verschillende kerkgenootschappen.

⁹ Zie hierover uitgebreider mijn openingscollege in 2012: Teun van der Leer, "Nemen we als baptisten de doop wel serieus? Over de doop als belichaming van het Evangelie" (openingscollege 2012), <https://unie-abc.nl>, geraadpleegd 29 augustus 2022, https://unie-abc.nl/images/seminarium/archieven/21e-eeuw/Colleges_seminarium/Openingscollege_2012_doop_TvdL.pdf. Zie ook Teun van der Leer, "De doop als ontmoeting" in: Henk P. Medema (red.), *Omggaan met olifanten. Verder bezinnen op vijf brandende onderwerpen* (Heerenveen: Medema, 2010), 95-102.

¹⁰ Vgl. J. Reiling, *Eén doop* (Bosch en Duin: Unie van Baptistengemeenten, 1967): 'De volle last van de doop naar het Nieuwe Testament, kan alleen de doop op belijdenis dragen' (7).

dat er eerst een overtuiging groeide dat de kerk een kerk van gelovigen dient te zijn en vervolgens groeide de overtuiging dat dan de doop een doop van gelovigen dient te zijn.¹¹

Ecclesiologische bouwstenen

De eerste bouwsteen heb ik genoemd 'Geest boven structuur'. Anders gezegd: geestelijke verbondenheid gaat altijd boven institutionele verbondenheid.¹² Het is een kwestie van prioriteiten. Jannes Reiling heeft dat indertijd in zijn nog altijd prachtige boekje *Gemeenschap der heiligen* helder aangegeven als hij onderscheid maakt tussen het fundament van de gemeente, namelijk Jezus Christus, en, wat hij noemt, de bovenbouw: dat zijn de structuren en de vormen, inclusief de ambten en de sacramenten. Die laatsten zijn ook belangrijk, maar niet fundamenteel. En dus ook niet onwrikbaar noch onveranderbaar. Verschillen op deze punten, en dat geldt dus ook voor de doop, zijn dus altijd relatief ten opzichte van onze verbondenheid in Christus.

Een tweede bouwsteen is een benadering vanuit het werk van de Geest, een zogenaamde pneumatologische ecclesiologie, als een eigen benadering naast een Christologische of een trinitarische ecclesiologie. De Geest wordt in het NT de *arrabon* genoemd, het voorschot op wat komen gaat. Dat onderstreept de principiële *voorlopigheid* van de kerk. Zij is altijd onderweg te worden wat zij is. Daarmee is vernieuwing en verandering dus nooit uitgesloten.

Daarmee kom ik bij de derde en laatste bouwsteen, een zogenaamde kenotische ecclesiologie, afgeleid van het Griekse woord *kenosis* dat gebruikt wordt in Fil. 2 voor de zelfontlediging, de opofferingsbereidheid van Christus.¹³ Zoals Christus bereid was zijn rechten en voorrechten op te geven omwille van onze redding, vraagt een kenotische ecclesiologie wat wij bereid zijn op te geven omwille van de eenheid van Christus' kerk, omwille van het éne lichaam, de éne doop en de éne Heer waar Efeziërs 4 over spreekt.

Ons offer: Open lidmaatschap

Ik ben tot de conclusie gekomen dat wij omwille van de eenheid waarom Christus bidt in Joh. 17 en die in de brieven van het NT steeds weer met een enorme 'sense of urgency' naar voren komt (Ef. 4, Fil. 2, enz.) ons gesloten lidmaatschap moeten opgeven en een beleid van open lidmaatschap moeten invoeren. Open lidmaatschap betekent dat je een gemeente bent die weliswaar uitsluitend doopt op geloof door

¹¹ Zie hierover Teun van der Leer, "De ware calvinist is een baptist", in: William den Boer en Teun van der Leer (red.), *Calvijn, de baptisten en de gemeente van morgen*. Apeldoornse Studies 56 (Apeldoorn: Theologische Universiteit, 2010), 27-42.

¹² Een gedachte die, zeker tegenwoordig, veel breder leeft dan alleen in de *Believers Churches*. Zie bijvoorbeeld Walter Kasper, *A Handbook of Spiritual Ecumenism* (New York: New City Press, 2006) en H.A. Speelman en K. van der Zwaag (red.), *Spirituele oecumene. Over de vele vormen van de gezamenlijke en persoonlijke omgang met God* (Kampen: Summum Academic Publ.), 2019.

¹³ Zie bijv. Waclaw Hryniewicz, "Towards a More Paschal Christianity: Ecumenism and Kenotic Dimensions of Ecclesiology," *Internationale kirchliche Zeitschrift* 91, no. 1 (2001), 27: 'If Christ emptied and humbled himself to save human beings, this fact has to determine the kenotic foundations of ecclesiology and the whole style of the life of the Church.' Maar ook John A. Jillions: 'There is nothing that should prevent churches from being generous and self-emptying, following the pattern set by the Lord Jesus Christ', for 'the kenotic way of Christ . . . could open a new ecumenical method.' (John A. Jillions, "Kenotic Ecumenism," in *The Oxford Handbook of Ecumenical Studies*, ed. Geoffrey Wainwright and Paul McPartlan [Oxford: Oxford University Press, 2021], 658, 659. Reiling doet iets vergelijkbaars in *Gemeenschap der heiligen*, 152. Zie ook mijn toespraak tot de Algemene Vergadering van 20 november 2019 "Eenheid, wat mag het kosten?", gepubliceerd in *Heer, leer ons bidden. Inspirerende toespraken van Teun van der Leer* (Amsterdam: Unie van Baptistengemeenten, 2019), 4-13.

onderdompeling, maar dit niet als voorwaarde hanteert voor lidmaatschap. Ieder die Jezus als Heer belijdt kan lid worden, wel of niet op geloof gedoopt.¹⁴ Ik ben mij ervan bewust dat dit geen gemakkelijk besluit is en zelf heb ik er ook lang over gearzeld. Ik vond en vind dat een al te gemakkelijk 'wat maakt het uit, er zijn belangrijker dingen', niet alleen de doop onterecht relativeert, maar ook de kerk en uiteindelijk Christus zelf. De kerk is zijn lichaam, die doopt in zijn opdracht; het gaat dus wel ergens over. Daarom zullen wij onze dooptheologie steeds weer moeten doordenken en funderen. Maar het gaat in onze omgang met andere gelovigen en kerken *ook ergens over*. Efeze 4 spreekt niet alleen over één doop, maar ook over één lichaam, en, nog veel belangrijker, over één Heer en één God en Vader. Open lidmaatschap heeft voor mij dus niets te maken met het relativeren van onze doopvatting, maar met het weigeren nog langer de roeping tot eenheid te relativeren.

Gewetensvrijheid

Daar komt nog een aspect bij dat in mijn onderzoek nog niet in beeld was, maar wat ik me de afgelopen maanden meer bewust ben geworden. Een tweede overtuiging naast de geloofsdoopt die de vroege baptisten enorm heeft beziggehouden en die een vrijwel gelijkwaardige reden was om te breken met de kerken waartoe zij behoorden, was gewetensvrijheid. Vrijheid van godsdienst en geweten behoort nog altijd tot de kroonjuwelen van het baptisme. Men verzette zich tegen elke vorm van dwang als het om geloven gaat; geloof dient een vrije keuze te zijn. Ook daar lag dus een reden om de kinderdoop af te wijzen; het was immers geen keuze van de dopeling zelf?! Maar dan moeten we die lijn nu ook doortrekken: als de doop een vrije keuze dient te zijn omdat geloof een vrije keuze moet zijn, is het in strijd met de vrijheid van geweten om mensen te verplichten tot de geloofsdoopt door deze als voorwaarde voor lidmaatschap te handhaven. De keuze voor de geloofsdoopt dient een geheel vrije keuze te zijn. Ik weet nog dat toen de eerste discussies over open lidmaatschap in de negentiger jaren bij ons opkwamen, dit één van de argumenten tegen was: 'ja maar, als de vrienden "zomaar" lid kunt worden, dan laten ze zich helemaal niet meer dopen!' Eigenlijk vielen we met zo'n opmerking al door de mand: de drempel van de geloofsdoopt naar het lidmaatschap was toch een soort dwangmiddel. Daar komt nog bij dat het argument niet eens klopt. Dat je gedoopt 'moet' worden werkt vaak eerder averechts. Juist het loslaten van die verplichting, zo laat de praktijk in Engeland zien waar meer en meer gemeenten voor open lidmaatschap kiezen, maakt de drempel naar de doop juist lager.¹⁵

Onze vraag: Ruimte voor de Geest

Open lidmaatschap betekent dus niet dat wij stoppen met 'overdopen', maar dat we dit loskoppelen van het lidmaatschap. Naast mijn voorstel richting onszelf om het lidmaatschap geheel open te maken en de eis van geloofsdoopt los te laten, vraag ik daarmee aan onze kinderdopende zusterkerken of zij kunnen accepteren dat wij mensen op vrijwillig verzoek wel blijven dopen. Ik begrijp dat dit voor hen behoorlijk

¹⁴ Dit zgn. open lidmaatschap gaat al terug op John Bunyan, die in 1673 schrijft dat je de schaapskooi binnenkomt door geloof in Christus en dat het niet aan ons is om binnen die schaapskooi nog een scheidsmuur op te trekken. Zie hierover uitgebreider Teun van der Leer, "Het landschap bezien vanuit de traditie", in: Jaap-Harm de Jong en Teun van der Leer (red.), *Land in zicht! Doop en lidmaatschap opnieuw in kaart gebracht*. Baptistica Reeks 5 (Barneveld: Unie van Baptistengemeenten, 2012), 46-57.

¹⁵ Zie bijv. Pieter Lalleman in ons Baptistica Reeks deeltje over doop en lidmaatschap: 'Sommige mensen hebben pas de vrijmoedigheid om zich te laten dopen als de "druk" (je moet je laten dopen als je lid wilt worden) er af is.' *Land in zicht!*, 92.

slikken is en ik kan het dus slechts in overweging geven. En ik noem twee zaken die wellicht kunnen helpen bij die overweging.

In de eerste plaats noem ik dan diezelfde gewetensvrijheid die in onze richting een overweging is voor open lidmaatschap: geen dwang op wat voor manier ook richting de doop. Maar als dat die kant op geldt, geldt dit ook de andere kant op: geen afwijzing van mensen die vanuit geloof en geweten oprecht verlangen alsnog op hun geloof gedoopt te worden. De doop is immers, zoals Petrus schrijft, ook een gebed van of om een goed geweten tot God (1 Petr. 3:19). De Zuidafrikaanse baptist Kevin Roy, in zijn hartstochtelijk pleidooi voor verzoening en eenheid rond de doop, spreekt in zijn boek over een 'baptism of desire'. Hij noemt zo'n 'rebaptism' geen afwijzing van iets, maar het verlangen om iets te bevestigen, namelijk de begeerde of vernieuwde band met Christus.¹⁶

Ten tweede verwijs ik naar de beroemde vergadering van apostelen en oudsten in Handelingen 15 over de vraag of de tot Christus bekeerde heidenen zouden moeten besneden worden of niet. Het doorslaggevende argument dat Petrus daar gebruikt in vers 8 is dat God de heidenen de Heilige Geest geschonken heeft 'zoals Hij die ook aan ons geschonken heeft.' Dit grijpt terug op dat humoristische gebeuren in Handelingen 10, waar Petrus, na veel duwtjes in de rug van de Heilige Geest, want erg van harte ging het niet, de heidenen bij Cornelius thuis het Evangelie predikt, maar ze pas doopt als de Heilige Geest zijn preek onderbreekt door op de toehoorders neer te dalen. Dán zegt Petrus 'Wie kan nu nog weigeren deze mensen te dopen?' (Hand. 10:47). De doorslaggevende factor is het werk van de Heilige Geest in mensen, die hen dringt tot overgave, verlangen, vernieuwing. Zelf kom ik elke keer weer onder de indruk van het werk van Gods Geest in het leven van mensen die, uit verlangen om gedoopt te worden, bij mij een doopcursus volgen en hun verhalen vertellen. Zou die 'vrijheid van de Geest' kunnen helpen om ons opnieuw dopen van gelovigen in een ander licht te zien?

Ik moet afsluiten. Ik kan mij voorstellen dat wat langs is gekomen vanavond van beide kanten nog veel vragen oproept. Vragen die misschien zelfs na lezing van mijn hele proefschrift (aanbevolen, maar een flinke kluit) nog niet allemaal beantwoord zijn. Dat hoeft ook niet. Wat ik hoop en verlang(!) – en ik meen ook de Geest te hebben – is dat we van beide kanten bereid en in staat zijn om elkaar te horen, samen de Schriften opnieuw te lezen en te verstaan, en dat samen te doen in een geest van ootmoed en openheid. Daarom eindig ik met het korte gebed waarmee de Duitse baptist Johannes Traichel de inleiding op zijn recente mooie en diepgravende studie over de doop afsluit: 'Herr, lehre mich bedenken, dass ich mich irren könnte.' (Heer, leer mij me te bedenken, dat ik mij zou kunnen vergissen).¹⁷

¹⁶ Kevin Roy, *Baptism, Reconciliation, and Unity* (Carlisle: Paternoster, 1996), 93, 94.

¹⁷ Johannes Traichel, *Die christliche Taufe. Eine freikirchliche Perspektive zur Bedeutung, Voraussetzung und Durchführung der Taufe* (Hammerbrücke: Jota Publ., 2020), 17.